

Stein Torleif Bjella (Norsko)

Stein Torleif Bjella, ročník 1968, narodil se v horské vesnici Al ve východním Norsku, v kraji, kde se odehrává jeho autobiografická próza *Rybářská chata* (2021, česky 2023). Úspěšný písničkář a hudebník debutoval jako spisovatel velmi oceňovanou básnickou sbírkou *Jordsjukantologien*. Novela *Rybářská chata* je jeho prozaickou prvotinou. Kniha získala Cenu za literaturu psanou variantou norštiny nynorsk 2021 a chystá se její vydání v řadě zemí.

úryvky z knihy *Rybářská chata* přeložila Jarka Vrbová

Prolog

Mohl bych vám vyprávět historky o Knutovi zvaném Pomáda, o Einaru Steinarovi, o Dřeváku Bjørnovi anebo o týpkovi zvaném Tuplovaný blb. Mohl bych vám povídat o mrtvole v Livtjødnu, o obětech na Brennoddenu nebo o tanku v lese. To všechno musí počkat. Nejlepší příběh je ten, jak jsme se my dva, Ivar Helgesson Aal (1936–2015) a já, vydali k jezeru Storsenn na podzimní rybolov. Nevídali jsme se často, ale ten společný týden před osmi lety mi změnil život.

Je mi čtyřicet sedm, jsem učitelský asistent, muzikant a celoživotní zápecník. Ivar je pořád s námi, i když teď v jiné, oblačné dimenzi. Balancuje tam na okraji černé díry, surfuje na polární záři a vykládá tam o novém systému hodnot. Všude, kam přijde, mu tiše naslouchají, někdo se zahanbeně dívá do stolu, někdo odejde uprostřed večere, někdo znejistí, ale nikdo neusne.

Takže k vaší případné otázce: Je to, co píšu, pravda? Ano, *Rybářská chata* je pravdivý příběh. Není pravda jen to, a to jsem taky nehodlal prozradit, že jméno jezera je Storsenn. Jeho skutečné jméno je Øvringsvatnet a je ode mne dost šílené to tu napsat, protože by tam někdo klidně mohl začít pytláčit.

Během toho týdne s Ivarem jsem si ve volných chvílích dělal poznámky: jména a čísla, důležité i drobné úkony, krátké i delší úvahy. Zapisoval jsem si na horní palandě při světle baterky, než mě psaní ukoľbalo do spánku, v kadibudce, než na mě Ivar zavolal, na lavici na Zámeckém balkónu a večer ve světle svíčky u zeleného stolu. Popsal jsem celý jeden modrý sešit. Pak už *Rybářská chata* pokračovala jen v myšlenkách. Teprve za pandemii byl klid na to, abych všechno prošel a sepsal.

Rybářskou chatu jsem psal běžnou variantou norštiny nynorsk s občasným odskokem k hallingdalskému dialektu v mluvené řeči, kdy cituju Ivara. Byl staromilštější než já a dialektu se nikdy nevzdal.

JON ASLESSON AAL
Ål v Hallingdal, duben 2021

[...]

Velká hvězda na jihozápadě posílá na jezero paprsek. Je to Venuše? Storsenn náhle dostal podobu katedrály ze *Star Wars*. S pomalým blikáním nad námi proletí letadlo. Někde daleko slyším těžký nákladák, jak stoupá po silnici k náhorní planině k prameništím, anebo je to taky vítr? Daleko na západní obloze slabě svítí žlutá široká kopule. Světlo ze středu městečka. Vidím město, ono nevidí mě. Daleko za ním trůní v polotmě Skarvet a mlčí. Je připraven převzít vládu. Ta hora byla trpělivá až moc dlouho. Akceptovala kdejaký šílený nápad. Viděla lidi, jak ztrácejí kontakt s realitou. Slyšela nás argumentovat, vytahovat se, zavádět novoty, předkládat velké plány, mluvit o Pánovi a věčném životě. Bylo jí nás líto, doufala, že to jednoho dne dáme do pořádku. Podívovala se nad tím, co nás žene, proč pořád bažíme po něčem víc. Viděla jasně, že se k ní nehodíme.

Ve vánku pozdního večera se umyju a vyčistím si zuby. Vylezu na palandu. Zapišu si do modrého sešitu: Chci od tebe jediné. Abys mi řekl, že jsem docela šikovný, že jsem dělal, co jsem mohl, že to dopadlo dobře. Byl jsem mladý, když jsi žil. Mladý, když jsi zemřel. Najdu si vlastní cestu. Nemusíš mě zachraňovat. Nepotřebuju, abys mě zachraňoval. Dostal jsi svůj čas. Všichni máme čas, co máme. Život je tu pro toho, kdo žije.

[...]

Uplynulo dalších několik dní. V obchodě jsem potkal Astrid, Ivarovu starší dceru.

Dostal jsem chuť Ivara vidět a šel jsem za ním.

Vzal jsem pro každého jedno pivo Bok. Skoro nepil, ale byla to hezká chvíle, jak jsme tam společně seděli, každý v ruce láhev piva. Tím jsme vlastně vzdávali hold životu a jeden druhému. Smrt nám nepřipadala nijak nebezpečná.

„Na zdraví,“ řekl Ivar a zvedl si pivo ke rtům. V paži měl kanylu.

„Na zdraví,“ řekl jsem já.

Pověděl jsem mu, že jsem byl u Storsennu. A že jsem mu přišel podat zprávu o letošním výsledku rybolovu a o všem možném, co mě napadlo o lidech a zvířatech a o životě kolem jezera. Poděkoval pokývnutím.

Na příští návštěvu jsem vzal písek z jezera, ohřál jsem mu ho v kotlíku. Usmál se vpadlýma očima. Bylo fajn dívat se, jak mu písek protéká mezi starými prsty. Byly zase o poznání menší a tenčí. Ivar se dlouho ptal na všechno možné a vyjádřil se, že se jistě brzy uzdraví. Jde prý jen o to, trefit tu správnou meducínu, způsob léčby a dobrého doktora, pak se hned zmátoří. Možná už příští týden.

„Jakmile se postavím na nohy, jedu na Hardanger. Musím se znovu podívat na zámček Baronnet v Rosendalu. Jednou jsem tam byl. Cítil jsem se tam jako doma.“

Postupně jsem mluvil jen já. Poslední měsíc, kdy úplně přestal chodit a potřeboval stálou péči, jsem za ním několikrát zašel. Jednou jsem vešel do jeho pokoje a dva pečovatelé s ním právě cvičili. Když skončili a odešli, řekl mi Ivar slabým hlasem: „Hlavně nejdřív pečuj o jiné. Pak se budou starat oni o tebe. O to celé jde, Jone.“

Poslední slova, co mi řekl. Stále víc se stahoval do sebe. Nakonec si jen zlehka povzdechl jako ptáček. Pak vydechl. Nebyl jsem u toho, ale údajně se mu prostě zastavilo srdce. Zprávu mi podala Astrid. Hned jsem tam šel. Ivar ležel s rukama složenýma na dece a já jasně viděl, že co se říká, je pravda: Tělo je jen skořápka. Jeho duše, vědomí a osobnost se hned přestěhovaly do nás, co jsme stáli kolem něj. Pokaždé když myslíme na Ivara a mluvíme o něm, žije v nás dál.

[...]

„Na Motjødnu to pak šlo od desíti k pěti. Advokát rozdělil svoje právo rybolovu na pět dílů, každému potomkovi jeden. Všichni svoje právo ohlásili na výroční schůzi. Jako spolumajitelé dělali Endremu peklo. Ten advokát si vymejšlel, všechno se mu zdálo málo právnicky formální, otravoval se zprávou o velikosti úlovku a s právem účasti na schůzi, s potvrzením o bezúhonnosti, chtěl zavést možnost odlovu ryb elektrickým proudem a vyžadoval přesný časový lhůty a průběžný zprávy. Skončilo to tím, že Endre, přece jen pořád hlavní vlastník jezera, prodal právo odlovu ryb největší firmě v Ålu. Na další výroční schůzi se dostavilo osmdesát částečných vlastníků, všichni s hlasovacím právem. Nastal chaos a náš milej Endre, stará dobrá duše, dal všemu korunu tím, že do jezera nasadil plevelný ryby. Tím to pstruží jezero zničil navždycky. Endre se pak vyjádřil, že když přišli lidi, co nebyli tady z okolí, už to na jezeře nebylo nijak příjemný.“